

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ ФІ НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»**

МАЛИШЕВ КОСТЯНТИН ВІКТОРОВИЧ

УДК 351.863.1: 351.74/.76: 351.82

**ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА В СФЕРІ ТРАНСФОРМАЦІЇ
ПРАВООХОРОННОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ**

25.00.05 – державне управління у сфері державної безпеки
та охорони громадського порядку

РЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
доктора наук з державного управління

Житомир – 2022

Дисертацією є рукопис
Робота виконана в Державному університеті «Житомирська політехніка»
Міністерства освіти і науки України

Науковий консультант: доктор наук з державного управління, доцент
НОНІК Валерій Вікторович,
проректор з науково-педагогічної роботи,
юридичних та соціальних питань Державного
університету «Житомирська політехніка»

Офіційні опоненти: доктор наук з державного управління, професор
КРАВЧУК Олег Вікторович,
заступник директора Хмельницького науково-
дослідного експертно-криміналістичного центру
МВС України

доктор наук з державного управління, доцент
БОНДАРЕНКО Олександр Геннадійович,
начальник кафедри оперативного мистецтва
оперативного факультету Національної академії
Національної гвардії України

доктор наук з державного управління, професор
ДАЦІЙ Надія Василівна,
професор кафедри економічної теорії,
інтелектуальної власності та публічного управління
Поліського національного університету

Захист відбудеться «02» вересня 2022 року об «11-00» годині на засіданні
Спеціалізованої вченої ради Д 14.052.03 Державного університету
«Житомирська політехніка» Міністерства освіти і науки України за адресою:
10005, м. Житомир, вул. Чуднівська, 103, конференц-зала.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Державного університету
«Житомирська політехніка» Міністерства освіти і науки України за адресою:
10005, м. Житомир, вул. Чуднівська, 103.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Важливою проблемою забезпечення демократичного розвитку, державної безпеки, громадського порядку та суспільного консенсусу є налагодження ефективної правоохоронної системи. Україна, в умовах сусідства із агресором та диктаторськими режимами, має приділяти даному питанню багато уваги. Правоохоронна система, як і будь-яка інша система виконання державних функцій, є вкрай складною та повинна бути мінливою до факторів внутрішнього та зовнішнього середовища. Водночас, будучи точкою перетину приватних, суспільних та публічних інтересів, правоохоронна система завжди знаходить в режимі біфуркації. Правоохоронна система держави є особливою складовою забезпечення виконання державних функцій, які стосуються безпеки суспільства, адже знаходиться на перетині інтересів усіх учасників суспільних відносин, а отже від її результативності залежить рівень соціального консенсусу. Значна увага політиків, суспільних діячів (носіїв суспільної думки) щодо розвитку правоохоронної діяльності вказує на різні сторони її розвитку й, відповідно, вимагає формування багатовекторного плану трансформації. Методологія формування та реалізації державної політики в цілому та державної політики в сфері трансформації правоохоронної діяльності зокрема є складною проблемою. Дана проблема має динамічний характер, адже трансформація суспільних відносин водночас вимагає змін в методології формування та реалізації державної політики в досліджуваній сфері. Трансформація правоохоронної системи в Україні обумовлена сукупністю детермінант до яких віднесено: низький рівень довіри до правоохоронних органів; низька якість підготовки правоохоронців, недофінансування правоохоронних органів, відсутність налагодженої комунікації правоохоронних органів як загалом, так і щодо окремих операцій.

Питання розвитку правоохоронної системи України та країн світу піднімалися в працях багатьох вітчизняних вчених. Це обумовлено тим, що правоохоронна система є складовою державної безпеки та формування засад громадського порядку. Дане питання особливо гостро стоїть в умовах російської агресії в Україні. Наукове дослідження за даним об'єктом передбачає науковий пошук та дослідження джерельної бази, яка стосується як власне правоохоронної системи, так і кримінального права, державного управління, державної безпеки, психології, економіки та інших сфер суспільного життя. Великий та різносторонній спектр джерел наукового дослідження пов'язаний із необхідністю врахування усіх властивостей джерел забезпечення її функціонування та сфер впливу на суспільні відносини. Серед вітчизняних вчених питання правоохоронної системи та державної політики щодо її трансформації піднімали в галузі наук державного управління Д.О. Грицишен, В.В. Євдокимов, О.О. Хробуст, Ю.Г. Хоміч, В.І. Гурковський, О.І. Драган, С.М. Домбровська, В.Ф. Загурська-Антонюк та інші. Юридичні аспекти трансформації правоохоронної системи піднімали: Кучур А.М., Білас А.І., Циганов О.Г., Гусева В.О., Коваленко В.П., Медведенко С.В., Білоус О.В., Мамчур Л.О., Фатхутдінов В.Г., Єрмолаєва-Задорожня С.В., Тарасенко О.В., Серединський І.В., Дмитренко С.О., Єрмак О.О., Хамула П.О., Савчук Д.А. та інші. Серед зарубіжних вчених зазначенні проблеми вирішували Sarybayev K.E., Lakbaev K.S., Suleimanov A.F., Jiyembaev R.K., Rysmagambetova G.M.,

Omelchuk O.M., Haiur I.Y., Kozytska O.G., Prysiazhna A.V., Khmelevska N.V., Roman C.G., Forney M., Hyatt J.M., Klein H.J., Link N.W., Kegembayeva Z., Abdikhalikov A., Johnson T.C., Hunter R.D., Barbagli M., Sartori L. та інші.

Актуальними напрямками дослідження методології державної політики в сфері трансформації правоохоронної системи визначають наступні проблемні питання: уточнення змісту поняття державна політика в контексті теорії інтересів; визначення вихідних положень; формування поетапної моделі процесу формування та реалізації державної політики в досліджуваній сфері в контексті узгодження публічних, суспільних та приватних інтересів; уточнення векторів розвитку суб'єктів формування та реалізації державної політики в зазначеній сфері; визначення напрямів правового та організаційного забезпечення реалізації державної політики; встановлення напрямів забезпечення кібербезпеки правоохоронної системи.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертація виконана відповідно до плану науково-дослідних робіт Державного університету “Житомирська політехніка” (раніше Житомирського державного технологічного університету) за темами: “Забезпечення економічної безпеки територіальних виробничих комплексів” (номер державної реєстрації 0120U103443); “Політика щодо біженців та внутрішньо переміщених осіб при загрозах національній безпеці та постконфліктному стані економіки” (номер державної реєстрації 0117U006473). У межах тем автором проведені дослідження, пов'язані з розробкою теоретичних, організаційних, інституційних положень та механізмів формування і реалізації державної політики в сфері трансформації правоохоронної системи.

Мета і завдання дослідження. Мета дисертації полягає в обґрунтуванні теоретичних положень формування та реалізації державної політики в сфері трансформації правоохоронної системи в контексті теорії інтересів та розробці методологічних положень формування механізмів її реалізації.

Для досягнення мети в роботі поставлено та вирішено наступні завдання:

- обґрунтувати теоретичні положення формування та реалізації державної політики в сфері трансформації правоохоронної системи;
- розвинути понятійний апарат дослідження державної політики в сфері трансформації правоохоронної системи;
- здійснити оцінку результатів реалізації реформ правоохоронної системи в Україні;
- ідентифікувати системні проблеми державної політики в сфері трансформації правоохоронної системи;
- обґрунтувати напрями розвитку методології державної політики в сфері трансформації правоохоронної системи в контексті теорії інтересів та визначити її місце в їх узгодженні;
- розвинути напрями застосування системного підходу до розвитку теоретико-методологічних положень формування та реалізації державної політики в сфері трансформації правоохоронної системи;
- розробити методологічні положення формування та реалізації державної політики в сфері трансформації правоохоронної системи;

- встановити напрями розвитку центральних та органів виконавчої влади як суб'єктів формування державної політики в сфері трансформації правоохоронної системи;

- обґрунтувати фундаментальні положення діяльності правоохоронних органів та органів державної влади, що реалізують правоохоронну функцію;

- визначити напрями розширення суб'єктного складу правоохоронної системи в контексті вирішення ключових завдань забезпечення державної безпеки, громадського порядку та протидії злочинності;

- розробити правовий механізм та організаційно-правове забезпечення реалізації державної політики в сфері трансформації правоохоронної системи;

- розробити механізми забезпечення кібербезпеки правоохоронної системи.

Об'єктом дослідження є процес формування та реалізації державної політики в сфері трансформації правоохоронної системи в контексті теорії інтересів.

Предметом дослідження є теоретичні та методологічні положення формування та реалізації державної політики в сфері трансформації правоохоронної системи в контексті теорії інтересів.

Методи дослідження. Методологічною основою дослідження є загальнофілософські та загальнонаукові методи пізнання явищ і процесів у системі державного управління та вироблення державної політики. Сформована джерельна база дослідження проблем державної політики в сфері трансформації правоохоронної діяльності (п. 1.1) ґрунтується на застосування методів бібліометричного аналізу, систематизації та теоретичного узагальнення. Методи теоретичного узагальнення, аналізу та синтезу, систематизації, групування були використанні для обґрунтування нових підходів до понятійного апарату за об'єктом дослідження (п. 1.2). Вивчення нормативно-правового регулювання державної політики в сфері трансформації правоохоронної системи (п. 1.3) ґрунтується на застосуванні методів індукції та дедукції, систематизації, узагальнення. Системні проблеми державної політики в сфері трансформації правоохоронної системи та наслідки її реалізації (п. 2.1, 2.2., 2.3) були розглянуті крізь призму наукових методів: аналізу та синтезу, теоретичного узагальнення, моделювання, систематизації, статичного аналізу, абстрагування та аналогії. Розвиток вчення про державну політику в сфері трансформації правоохоронної системи (п. 3.1) ґрунтується на методах аналогії, абстрагування, теоретичного узагальнення, індукції та дедукції. Системний підхід використано для обґрунтування властивостей правоохоронної системи як об'єкту державної політики (п. 3.2). Розроблено комплексну методологію формування державної політики в досліджуваній сфері (п. 3.3), що ґрунтується на використанні методів моделювання, групування, систематизації, аналогії. Запропоновані напрями трансформації діяльності суб'єктів формування та реалізації державної політики в сфері трансформації правоохоронної системи (п. 4.1., 4.2., 4.3) ґрунтуються на методології інституційного аналізу, системного підходу, моделювання. Розроблені правовий (п. 5.1), організаційний (п. 5.2) механізми та механізми забезпечення кібербезпеки правоохоронної системи (п. 5.3) ґрунтуються на методах моделювання, індукції та дедукції, групування, систематизації, абстрагування та аналогії.

Інформаційною базою дослідження є наукові джерела (монографічні праці, наукові статті вітчизняних і зарубіжних вчених з проблем теорії інтересів, правоохоронної системи та державного управління, філософії науки; матеріали науково-практичних конференцій і семінарів); офіційні документи (нормативні документи України та інших країн з питань правоохоронної діяльності, громадського порядку та протидії злочинності); міжнародні угоди, меморандуми, протоколи; офіційні дані Державної служби статистики України, Міністерства внутрішніх справ України, Генеральної прокуратури України, Національної поліції, Міністерства фінансів України; матеріали міжнародної наукометричної бази даних Scopus; довідкові та інформаційні видання професійних міжнародних організацій.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в розвитку теоретичних положень державної політики в сфері трансформації правоохоронної системи в контексті теорії інтересів та розробці методологічних і організаційних положень формування механізмів її реалізації.

Основні положення наукової новизни полягають у наступному:

вперше:

- обґрунтовано розвиток вчення про державну політику в сфері трансформації правоохоронної системи в контексті теорії інтересу, зокрема:

1) встановлено витoki інтересу в системі державного управління та їх формалізацію в праві; 2) визначено змістовні характеристики приватних, суспільних та публічних інтересів, що є основою формування правоохоронної системи як інструменту забезпечення їх задоволення; 3) визначено прояв правоохоронної системи в контексті теорії інтересів, зокрема як: інструмент захисту та врегулювання усіх інтересів; система перетину інтересів агентів; інструмент звуження приватних інтересів; 4) визначено, залежність національної, державної, суспільної та особистої безпеки від рівня врегулювання інтересів при формуванні та реалізації досліджуваної державної політики;

- висунута та доведена гіпотеза, що задоволення інтересів через їх формалізацію в праві та захисту в правоохоронній системі, залежить від політичного режиму, що діє в державі, а проведений аналіз диктаторських режимів засвідчив заміну понять публічного та суспільного інтересів приватним інтересом диктатора, що, як наслідок, призводить до загроз для суспільства в певній країні (використання правоохоронної системи для переслідування політичних опонентів), а також може стати загрозою геополітичній безпеці;

- розроблено комплексний підхід до методології формування та реалізації державної політики в сфері трансформації правоохоронної системи, що передбачає наступні етапи: встановлення симптомів суспільної проблеми, що визначає її об'єктом державної політики; вихідні положення державної політики в сфері трансформації правоохоронної діяльності; взаємодія із зацікавленими сторонами (стейкхолдерами); суб'єкти формування реалізації державної політики; методологічні положення формування та реалізації державної політики в сфері трансформації правоохоронної системи; аналіз та оцінка ефективності державної політики в сфері трансформації правоохоронної системи;

- розроблено нормативно-правове регулювання процесу розширення системи правоохоронних органів, що передбачає: 1) запропоновану структуру та зміст нормативних актів, що регулюють діяльність запропонованих до створення правоохоронних органів (Закон України Про Управління спеціальними охоронними підрозділами; Закон України Про Бюро з протидії та запобігання кіберзлочинам та кіберзагрозам; Закон України Про Бюро протидії терористичним загрозам; Закон України Про Бюро протидії виробництву та реалізації наркотиків; Закон України Про Бюро протидії торгівлі людьми та органами; Закон України Про Бюро протидії нелегальному обороту вогнепальної зброї); 2) визначено нормативні акти, які потребують зміни та регулюють фінансове забезпечення діяльності правоохоронних органів; 3) запропоновано структуру положень про територіальні управління запропонованих до створення правоохоронних органів;

- запропоновано структуру та зміст положень про діяльність тимчасових слідчих груп, зокрема щодо: 1) розслідування злочинів вчинених політиками, державними службовцями та правоохоронцями проти державного суверенітету та цілісності, які сприяли російській військовій агресії 24 лютого 2022 р.; 2) розслідування воєнних злочинів, що вчинені на території України збройними силами російської федерації; 3) розвідувальної діяльності та розшуку осіб, яких підозрюють у скоєнні воєнних злочинів на території України та вжиття заходів щодо представлення їх перед міжнародним трибуналом;

удосконалено:

- методологічні положення вивчення державної політики через застосування системного підходу, зокрема: обґрунтовано відповідність правоохоронної системи ключовим характеристикам (принципам) системного підходу (багатоплановості, багатоманітності, ієрархічності, різнопорядковості, динамічності); ідентифіковані системні властивості правоохоронної системи, сформовані на основі загальної класифікації систем; правоохоронну систему та її окремі елементи було імплементовано в загальну класифікацію систем, в результаті чого стала можливою візуалізація інформаційної моделі правоохоронної системи;

- правовий механізм державної політики в сфері трансформації правоохоронної системи, що полягає в: обґрунтуванні змін до Положення Про офіс Президента України, Закон України Про Кабінет Міністрів України, Положення Про міністерство внутрішніх справ України; визначенні структури та змісту Положення Про спільну діяльність СБУ та БЕБ в сфері запобігання та протидії легалізації коштів отриманих злочинних шляхом, фінансуванню тероризму та зброї масового знищення та Положення Про спільну діяльність СБУ, ДБР та БЕБ в сфері фінансування політичного екстремізму, сепаратизму та колаборації;

- механізми забезпечення кібербезпеки правоохоронної системи, що включають: вихідні положення (об'єкти кібербезпеки та об'єкти кіберзахисту; суб'єкти забезпечення кібербезпеки держави та суб'єкти забезпечення кібербезпеки правоохоронної системи; принципами та завдання механізму); порядок забезпечення кібербезпеки правоохоронної системи України за етапами реалізації (1) Оцінка кібербезпеки, кіберзахисту правоохоронної системи в цілому; 2) Оцінка потенційних кіберзагроз на майбутні періоди; 3) Формування Стратегії забезпечення кібербезпеки правоохоронної системи; 4) Впровадження заходів забезпечення

кіберзахисту; 5) Впровадження системи постійного моніторингу за кібербезпекою; 6) Контроль за реалізацією Стратегії та оцінка ефективності заходів), що передбачають ідентифікацію суб'єктів, напрями забезпечення та результативний документ;

- порядок забезпечення кібербезпеки правоохоронного органу, що передбачає наступні складові: 1) Оцінка кібербезпеки та кіберзахисту правоохоронного органу; 2) Оцінка потенційних кіберзагроз на майбутні періоди; 3) Формування нормативів забезпечення кібербезпеки; 4) Організація системи кіберзахисту правоохоронного органу; 5) Організація безпеки особистих даних; 6) Організація кібербезпеки та кіберзахисту робочого місця; 7) Організація кіберзахисту процесів правоохоронної діяльності; 8) Організація системи спеціального зв'язку на випадок несанкціонованого проникнення в інформаційну систему; 9) Впровадження протоколу знищення даних на випадок фізичного проникнення.

набуло подальшого розвитку:

- понятійний апарат державної політики в сфері трансформації правоохоронної системи через уточнення змісту понять «правоохоронна діяльність» (як вид діяльності держави та як об'єкт державної політики); «правоохоронні органи» (як державний інститут що реалізує правоохоронну функцію та як суб'єкт реалізації державної політики); «правоохоронна система»; «державна політика в сфері трансформації правоохоронної системи», що є основою теоретичного знання;

- дослідження критичних точок правоохоронної системи, що є наслідком системних проблем державного управління правоохоронною діяльністю, шляхом визначення рівня громадського порядку, безпеки громадян та злочинності, що призводить до низького рівня довіри населення до правоохоронних органів (виступає наслідком, а з іншого фактором реформування, адже визначає рівень несприйняття реформ в суспільстві);

- ідентифікація системних проблеми державної політики в сфері трансформації правоохоронної системи, зокрема: 1) заполітизованість правоохоронної системи держави, що в результаті призводить до низького рівня управління її функціональними та операційними процесами; 2) низький рівень інформованості суспільства про реформування правоохоронної системи; 3) відсутність комунікації між правоохоронними органами; 4) правовий механізм мінливий до політичних сил, що, як наслідок, призводить до значних змін в законодавстві та прийняття недосконалих початкових законів; 5) відсутність комплексності в реформуванні; 6) відсутність комунікації між центральними органами виконавчої влади, що реалізують політику в різних сферах суспільного життя, які є суміжними до правоохоронної системи; 7) недосконалість структури правоохоронної системи; 8) проблема фінансового забезпечення правоохоронної системи;

- обґрунтування фундаментальних положень функціонування правоохоронних органів та органів, що реалізують правоохоронну функцію через: 1) ідентифікацію ознак, яким мають відповідати досліджувані суб'єкти правоохоронної системи; 2) визначення класифікаційних ознак правоохоронних органів, що визначають їх функціональну спрямованість, організаційно-правову форму та повноваження; 3) підтвердження функцій та принципів діяльності правоохоронних органів;

Практичне значення одержаних результатів. Результати, що полягають у розробці та удосконаленні теоретичних і методологічних положень формування та реалізації державної політики в сфері трансформації правоохоронної системи, можуть бути використані: органами державної влади, правоохоронними органами; контролюючими органами; органами місцевого самоврядування. Окремі положення можливо використовувати в процесі підготовки фахівців з публічного управління та адміністрування, правоохоронної діяльності, національної безпеки.

Основні теоретичні та методологічні положення дослідження доведені до рівня конкретних розробок, придатних до використання суб'єктами державного управління, зокрема: Управлінням Служби безпеки України в Житомирській області; Житомирською обласною державною адміністрацією; Державним університетом "Житомирська політехніка".

Особистий внесок здобувача. Дисертація є самостійно виконаним науковим дослідженням. Наукові розробки, висновки та пропозиції, що містяться в роботі, належать особисто автору. З наукових праць, опублікованих у співавторстві, у дисертації використано лише ті положення, які є результатом особистої роботи здобувача, що полягає у дослідженні комплексу питань, пов'язаних з державною політикою в сфері трансформації правоохоронної системи.

Апробація результатів дисертації. Основні положення дослідження, викладені в дисертації, доповідалися, обговорювалися та отримали позитивну оцінку на 5 міжнародних та всеукраїнських наукових та науково-практичних конференціях, що відображено в публікаціях [23-27].

Публікації. Основні положення дисертаційної роботи опубліковано у 27 наукових працях, із них: 3 монографії (в тому числі 1 – одноосібна); 7 статей у наукових періодичних виданнях інших держав; 12 статей у наукових фахових виданнях України; 5 тез доповідей на міжнародних та всеукраїнських конференціях.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, п'яти розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Основний зміст викладено на 360 сторінках друкованого тексту. Робота містить 47 таблиць, 23 рисунків. Список використаних джерел нараховує 268 найменування і розміщений на 31 сторінці.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У вступі обґрунтовано актуальність теми, визначено мету, завдання, об'єкт, предмет, методи та інформаційну базу дослідження, презентовано наукову новизну, доведено практичне значення одержаних наукових результатів, зазначено особистий внесок автора, ступінь апробації та висвітлення в публікаціях основних підсумків роботи, визначено структуру дисертації.

У розділі 1 «Теоретичні положення державної політики в сфері трансформації правоохоронної системи» розкрито особливості формування джерельної бази за об'єктом дослідження, удосконалено понятійний апарат та обґрунтовано напрями розвитку нормативно-правового регулювання.

Проведений аналіз наукової літератури вказує на важливість правоохоронної діяльності як об'єкту наукового дослідження. При чому питання правоохоронної діяльності піднімалося як вченими криміналістами та юристами, так і дослідниками в сфері економіки, комп'ютерних технологій, психології, публічного управління, міжнародних відносин та соціології. Це свідчить про важливість використання методів міждисциплінарного дослідження. Аналіз дисертаційних досліджень щодо проблем

правоохоронної системи вказує, що більшість досліджень присвячено проблемам адміністративного права, а саме: адміністровано-правові засади діяльності правоохоронців; адміністрований-правові положення функціонування правоохоронних органів; адміністративно-правове забезпечення правоохоронних заходів. В частинні кримінального права проводилися дослідження щодо діяльності правоохоронців. Крім того, важливе значення мають роботи теоретичного характеру в яких розглянуто розвиток правоохоронної діяльності та її основних моделей в Україні та країнах світу.

Вивчено нормативно-правові акти є джерельною базою дослідження державної політики в сфері правоохоронної діяльності та визначають специфіку взаємодії із країнами світу та міжнародними організаціями як цивільного, так і поліцейського спрямування. Нормативно-правові акти становлять правову основу регулювання правоохоронної системи загалом та її окремих системних складових зокрема. Використання їх як джерельної бази є основою формування властивостей правоохоронної системи з одного боку, а з іншого - дозволяє виявити проблемні питання, які потребують врегулювання для забезпечення високого рівня ефективності правоохоронної діяльності.

Обґрунтовано зміст поняття правоохоронна діяльність за двома напрямками, зокрема:

а) правоохоронна діяльність – це вид діяльності держави, що здійснюється спеціально уповноваженими суб'єктами державного управління через застосування профілактичних, примусових, юридичних, силових та інших заходів впливу на суспільні відносини, які регламентовані діючим законодавством, для забезпечення державної безпеки, охорони громадського порядку та запобігання і протидії злочинності як основи захисту публічних, суспільних та приватних інтересів, які легалізовані в системі права;

б) правоохоронна діяльність – об'єкт державної політики щодо якого формуються та реалізуються державно-управлінські рішення направлені на реалізації правоохоронної функції держави, що здійснюється спеціально уповноваженими суб'єктами державного управління через застосування профілактичних, примусових, юридичних, силових та інших заходів впливу на суспільні відносини, які регламентовані діючим законодавством, для забезпечення державної безпеки, охорони громадського порядку та запобігання і протидії злочинності як основи захисту публічних, суспільних та приватних інтересів, які легалізовані в системі права.

Запропоновані підходи до сутності правоохоронної діяльності враховують специфіку даного виду діяльності держави з одного боку та властивості правоохоронної функції з іншого.

Зміст поняття правоохоронного органу обґрунтовано розглядати із наступних позицій:

а) як державний інститут, що реалізує правоохоронну функцію: правоохоронний орган - уповноважений орган державної влади, що здійснює свою діяльність через застосування профілактичних, примусових, юридичних, силових та інших заходів впливу на суспільні відносини, які регламентовані діючим законодавством, для забезпечення державної безпеки, охорони громадського порядку та запобігання і протидії злочинності як основи захисту публічних, суспільних та приватних інтересів, які легалізовані в системі права;

б) як суб'єкт реалізації державної політики: правоохоронний орган – це суб'єкт державного управління, що реалізує державну політику в сфері правоохоронної діяльності, що пов'язана із застосуванням профілактичних, примусових, юридичних, силових та інших заходів впливу на суспільні відносини, які регламентовані діючим законодавством, для забезпечення державної безпеки, охорони громадського порядку та запобігання і протидії злочинності як основи захисту публічних, суспільних та приватних інтересів, які легалізовані в системі права.

Відповідно, під правоохоронною системою запропоновано розуміти: систему органів державної влади діяльність яких пов'язана із реалізацію правоохоронної функції, що умовно можна розподілити на керуючу (регулювання, розробка державно-управлінських рішень та інші заходи щодо державного управління правоохоронною діяльністю) та керовану (спеціально уповноваженими суб'єктами державного управління, що здійснюють правоохоронну діяльність через застосування профілактичних, примусових, юридичних, силових та інших заходів впливу на суспільні відносини, які регламентовані діючим законодавством) підсистеми, функціонування яких пов'язане із забезпеченням державної безпеки, охороною громадського порядку та запобіганням і протидією злочинності як основи захисту публічних, суспільних та приватних інтересів, які легалізовані в системі права. Під державною політикою в сфері трансформації правоохоронної системи варто розуміти: процес вироблення, формування, реалізації та її оцінки державно-управлінських рішень, які полягають в дії або бездіяльності, передбачають сукупність методів, процедур, інструментів, принципів, що застосовуються суб'єктами державної влади щодо впливу на процес трансформації правоохоронну систему в цілому або окремих її складових для вирішення назрілих проблем, щодо забезпечення державної безпеки, громадського порядку, протидії та запобігання злочинам, що в результаті дозволить забезпечити соціальний консенсус через узгодження публічних, суспільних та приватних інтересів. В цілому зазначенні підходи до розвитку понятійного апарату за об'єктом дослідження визначили теоретичне підґрунтя розвитку методології формування та реалізації державної політики в сфері трансформації правоохоронної системи та визначають напрями розширення теоретичного наукового знання в галузі наук державне управління.

Розділ 2 «Системні проблеми державної політики в сфері трансформації правоохоронної системи та наслідки її реалізації» присвячено оцінці результатів державної політики в сфері трансформації правоохоронної системи, обґрунтуванню системних проблем щодо останньої.

Важливою складовою формування державної політики в цілому та в сфері трансформації правоохоронної системи є ідентифікація симптомів суспільної проблеми, що в результаті може стати проблемою державної політики. Державна політика має завжди вирішувати назрілі суспільні проблеми, проте не кожна проблема може стати проблемою державної політики. Важливість правоохоронної системи як інструменту реалізації безпекових функцій держави завжди була під пильною увагою політиків, суспільних діячів, державних службовців та громадськості. Відповідно, проблема, що досліджується є вкрай важливою в умовах потреби забезпечення високого рівня державної безпеки. Ідентифікація симптомів проблеми дозволила встановити найбільш

критичні точки правоохоронної системи та визначити напрями формування та реалізації державної політики в сфері трансформації правоохоронної системи.

Аналізуючи злочинність в Україні за даними інформаційного агентства Numbeo, виявлено, що Україна серед країн Європи займає лідируючі позиції (табл. 1). У 2021 р. Україна зайняла 3-місце, що свідчить про підвищення ефективності роботи правоохоронних органів в сфері запобігання та протидії злочинності. Рейтинг країн за індексом злочинності щорічно формується та оприлюднюється інформаційним ресурсом Numbeo. Використовуючи портал зазначеного інформаційного агентства можна оцінити сучасні тенденції щодо злочинності в Україні та її найближчих сусідів. Зазначений індекс передбачає наступні показники: 1) рівень злочинності; 2) злочинність зросла за останні 3 р.; 3) занепокоєння щодо проникнення до будинку та викрадення речей; 4) занепокоєння щодо пограбування; 5) занепокоєння щодо вкраденого з автомобіля; 6) занепокоєння щодо речей, вкрадених з автомобіля; 7) занепокоєння про можливість бути атакованим; 8) занепокоєння про можливість бути ображеним; 9) занепокоєння про можливість стати предметом фізичного нападу через расу та релігію; 10) проблема з людьми, які вживають або продають наркотики; 11) проблема злочинів проти власності; 12) проблема насильницьких злочинів, таких як напад і збройне пограбування; 13) проблема корупції та хабарництва.

Таблиця 1

Оцінка злочинності в Україні інформаційним агентством Numbeo^[1] станом на 2021 р.

Індекс злочинності	46,85	Індекс безпеки	53,15
Показник		Значення	Рівень
<i>Рівень злочинності</i>			
Рівень злочинності		<u>48,84</u>	<u>Помірний</u>
Злочинність зросла за останні 3 р.		<u>62,56</u>	<u>Високий</u>
Занепокоєння щодо проникнення до будинку та викрадення речей		<u>46,86</u>	<u>Помірний</u>
Занепокоєння щодо пограбування		<u>42,69</u>	<u>Помірний</u>
Занепокоєння щодо вкраденого з автомобіля		<u>42,36</u>	<u>Помірний</u>
Занепокоєння щодо речей, вкрадених з автомобіля		<u>53,10</u>	<u>Помірний</u>
Занепокоєння про можливість бути атакованим		<u>42,38</u>	<u>Помірний</u>
Занепокоєння про можливість бути ображеним		<u>38,33</u>	<u>Низький</u>
Занепокоєння про можливість стати предметом фізичного нападу через расу та релігію		<u>25,16</u>	<u>Низький</u>
Проблема з людьми, які вживають або продають наркотики		<u>46,20</u>	<u>Помірний</u>
Проблема злочинів проти власності		<u>53,84</u>	<u>Помірний</u>
Проблема насильницьких злочинів, таких як напад і збройне пограбування		<u>38,37</u>	<u>Низький</u>
Проблема корупції та хабарництва		<u>81,24</u>	<u>Дуже високий</u>
<i>Безпека України</i>			
Безпечна ходьба наодинці вдень		<u>76,16</u>	<u>Високий</u>
Безпечна ходьба наодинці вночі		<u>47,00</u>	<u>Низький</u>

Знаходячись на точці перетину приватних, суспільних та публічних інтересів, правоохоронна система завжди перебуває в режимі біфуркації. Значна увага політиків, суспільних діячів носіїв суспільної думки щодо розвитку правоохоронної діяльності

¹https://www.numbeo.com/crime/country_result.jsp?country=Ukraine

вказує на різні сторони її розвитку й, відповідно, вимагає формування багатовекторного плану трансформації. Для ідентифікації напрямів трансформації правоохоронної системи визначено системні проблеми державної політики в сфері трансформації правоохоронної системи. Саме зазначені проблеми є причинами негативних наслідків функціонування правоохоронної системи, що проявляються в низькому рівні державної безпеки, громадського порядку та соціального конфлікту. Проведене дослідження дозволило ідентифікувати системні проблеми правоохоронної діяльності, що призводять до негативних наслідків (рис. 1). Зазначені проблеми в цілому характеризують фрагментарність державної політики в сфері трансформації правоохоронної системи.

Для забезпечення вирішення зазначених системних проблем є потреба в розробці та реалізації Концепції реформування правоохоронної системи, що має бути затверджена строком на 5 років та на законодавчому рівні передбачити мораторій на зміни в законодавстві, що визначають відступ від положень концепції. Така концепція має бути затверджена Верховною Радою України як Закон. Для забезпечення її аполітичності та змін в майбутньому за таку Концепцію має проголосувати 2/3 депутатів Верховної Ради України. Реалізація зазначеної Концепції має відбуватися шляхом наступних механізмів державної політики: правовий, інституційний, фінансовий, кадровий, комунікаційний, інформаційний. Це в цілому дозволить подолати системні проблеми державної політики в сфері трансформації правоохоронної системи.

Аналіз видатків на суб'єкти правоохоронної діяльності за 2010-2020 рр. свідчить про їх зростання. Найбільше фінансування отримувало Міністерство внутрішніх справ, Служба безпеки України та Державна прикордонна служба України. В основному видатки здійснювалися на забезпечення їхньої діяльності та виплату заробітної плати працівникам. Фінансування критично важливих для держави програм правоохоронних відомств здійснювалося одноразово. Події 2013-2014 рр. вплинули на реалізацію нових бюджетних програм правоохоронних органів та на збільшення фінансування їх діяльності в цілому. На розподіл фінансового забезпечення у 2020 році значно вплинула пандемія, спричинена коронавірусом SARS-CoV-2, оскільки частина видатків була спрямована на подолання наслідків даної інфекції та забезпечення працівників правоохоронних органів засобами індивідуального захисту.

У Розділі 3 «Методологія формування державної політики в сфері трансформації правоохоронної системи» вперше опрацьовано розвиток державної політики в сфері трансформації правоохоронної системи в контексті теорії інтересу, визначено напрями застосування методології системного підходу та розроблено методологію формування та реалізації досліджуваної державної політики.

Обґрунтовано теоретико-методологічні положення державної політики в сфері трансформації правоохоронної системи в контексті теорії інтересу. Встановлено, що інтереси є важливою категорією при формуванні державної політики в сфері трансформації правоохоронної системи. Адже, є потреба їх змістовної ідентифікації, визначення їх носіїв та їх впливу на соціальний консенсус в суспільстві. Так, держава забезпечує інтереси через систему права. Право - це формалізація інтересу, а точніше його декларування, а правоохоронна діяльність - інструмент його захисту, тобто захисту не інтересу, а захист права в якому він проявляється.

Рис. 1. Системні проблеми державної політики в сфері трансформації правоохоронної системи та напрями їх вирішення

Право не може захищати інтерес, якого не існує, або ж він не задекларований, а отже, інтерес, який виникає на певному етапі суспільного розвитку трансформує суспільні відносини, що в результаті вимагає трансформувати систему права. Інтереси, завжди проявляються в системі права, що залежить від політичної та правової системи, яка діє в тій чи іншій країні. Політична система є тим інструментом, який дозволяє врахувати або не врахувати інтереси того чи іншого носія, які в результаті лягають в площину публічних інтересів. Від політичного режиму залежить якими чином буде формалізований та задекларований інтерес того чи іншого носія: громадянина, держави, суспільства, групи осіб, з одного боку, а з іншого - політичний режим формує систему забезпечення захисту права як формалізованого інтересу через правоохоронну систему. В свою чергу правоохоронна система, будучи залежною від політичного режиму, може стояти як на захисті задекларованих інтересів, так і на захисті політичного режиму, що підтверджується сторінками історії ХХ століття в країнах з диктаторськими режимами.

Встановлено, що існуючі авторитарні політичні режими спричиняють порушення приватних, публічних та суспільних інтересів, а також використання правоохоронних органів в якості каральних органів та переслідування політичних опонентів режиму. Усі диктатури мають наступні властивості: 1) підміну понять «приватні інтереси диктора» та «суспільні інтереси»; 2) трансформацією системи права в контексті визначення інтересів лише окремих груп осіб; 3) використання правоохоронної діяльності для політичного переслідування опонентів, що є наслідком забезпечення інтересів диктатури; 4) повним нехтуванням приватних інтересів в процесі реалізації правоохоронної діяльності.

Визначення змісту інтересів та їх видів, а також порядку із формалізації в системі права, впливу політичної системи на даний процес та процес їх захисту через правоохоронну систему, дозволяє визначити місце правоохоронної системи в контексті забезпечення різних видів інтересів, що проявляється в наступних положеннях: правоохоронна система як система забезпечення дотримання інтересів учасників суспільних відносин; правоохоронна система як складова перетину інтересів учасників суспільних відносин; правоохоронна система як інструмент порушення інтересів учасників суспільних відносин в ході професійної діяльності. Зазначені складові лежать в розробленій моделі візуалізації перетину та врегулювання приватних, суспільних та публічних інтересів в правоохоронній системі (рис. 2).

Застосування системного підходу до вивчення правоохоронної системи, дозволило встановити її системні властивості:

1) вона є реальною соціальною системою, а її моделювання для наукових цілей дозволяє сформувати інформаційну модель правоохоронної системи, що є абстрактною системою;

2) вона може бути як відкритою, за умови демократичного політичного режиму, так і закритою, що характерно для країн авторитарного політичного режиму;

3) вона є складною системою, адже включає сукупність різнопланових та різносторонніх елементів та їх поєднання в ієрархічній структурі;

4) їй властивий детермінованість щодо діяльності правоохоронного органу; стохастичність щодо функціонування правоохоронної системи в цілому; невизначеність щодо функціонування в особливих умовах;

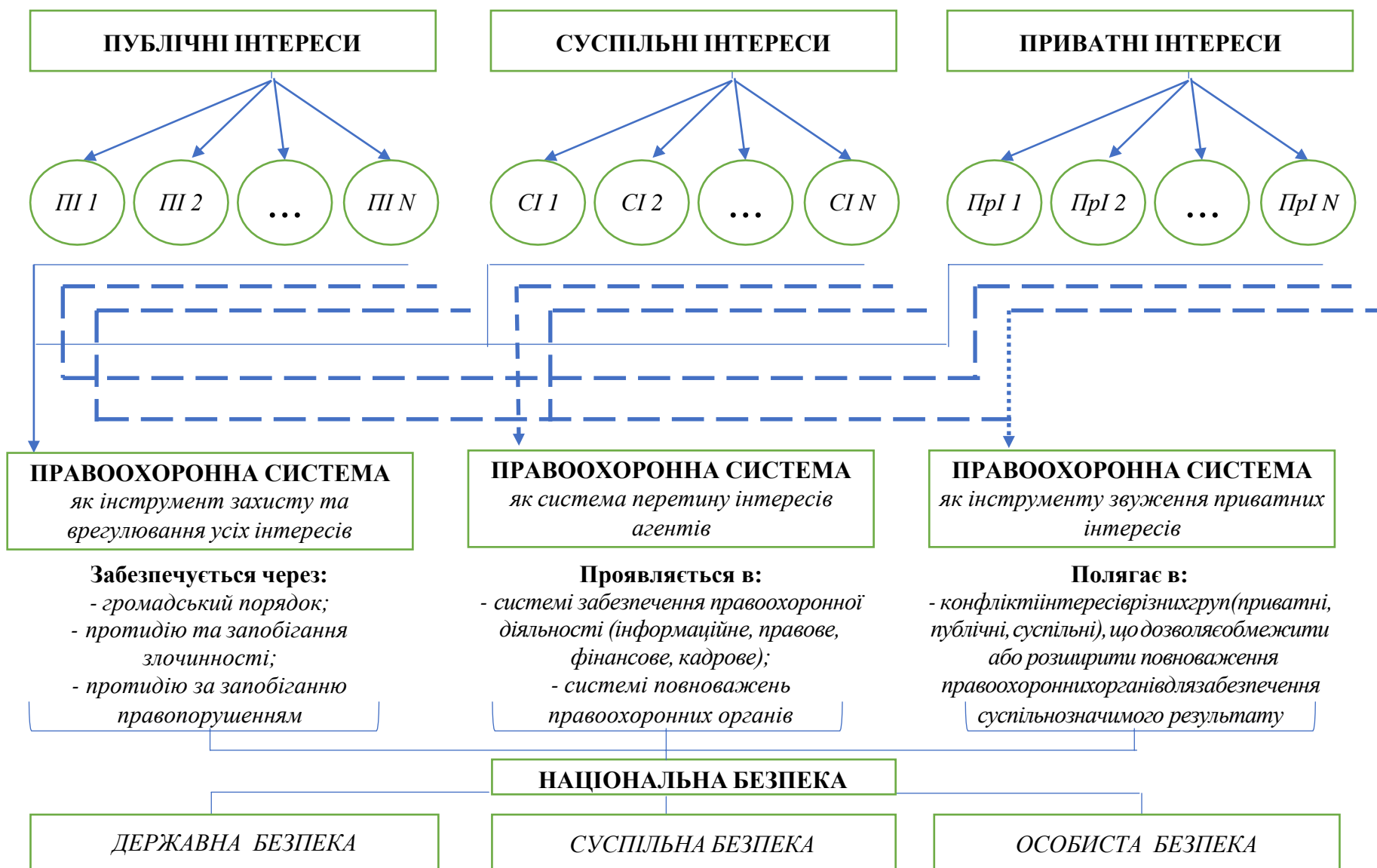

Рис. 2. Модель візуалізації перетину та врегулювання приватних, суспільних та публічних інтересів в правоохоронній системі

- 5) вона є організованою;
- б) вона виконує спеціальні, загальні та універсальні функції;
- 7) її багатофункціональність передбачає, що її властива як динамічність, так і статичність;
- 8) їй характерне як централізоване, так і децентралізоване управління;
- 9) вона може бути керована ззовні та керована з середини;
- 10) їй характерні властивості керуючої та керованої системи.

Зважаючи на складність правоохоронної системи як соціальної системи, що інтегрована в загальну систему державного управління, адже направлена на забезпечення виконання безпекових функцій держави, пропонуємо визначати її елементи за наступними складовими: об'єкт правоохоронної системи – суспільні відносини, які пов'язані із реалізацією публічних, суспільних та приватних інтересів, та є врегульовані системою права, зокрема щодо встановлення меж таких відносин (законні та протизаконні); суб'єкт правоохоронних відносин – центральні органи виконавчої влади, що реалізують державну політику в досліджуваній сфері, органи місцевого самоврядування та правоохоронні органи, які реалізують правоохоронну функцію держави; методологічна дія – власне правоохоронна діяльність, яка через відповідні дії чинить вплив на об'єкт правоохоронної системи; зворотній зв'язок – трансформация взаємодії між об'єктом та суб'єктами правоохоронної системи, що обумовлено станом об'єкту та вимогами громадянського суспільства (його реалізація відбувається через суб'єкти, що реалізують державну політику – органи центральної виконавчої влади. Зазначені складові було покладено в розроблену модель візуалізації правоохоронної системи) (рис. 3).

Розроблено комплексну модель формування та реалізації державної політики в сфері трансформації правоохоронної системи, що передбачає наступні складові:

1) ідентифіковані основні симптоми проблеми державної політики: зростання злочинності різних видів та їх наслідків; недофінансування правоохоронної діяльності; недовіра суспільства до правоохоронних органів; фрагментарність реформ в сфері правоохоронної системи;

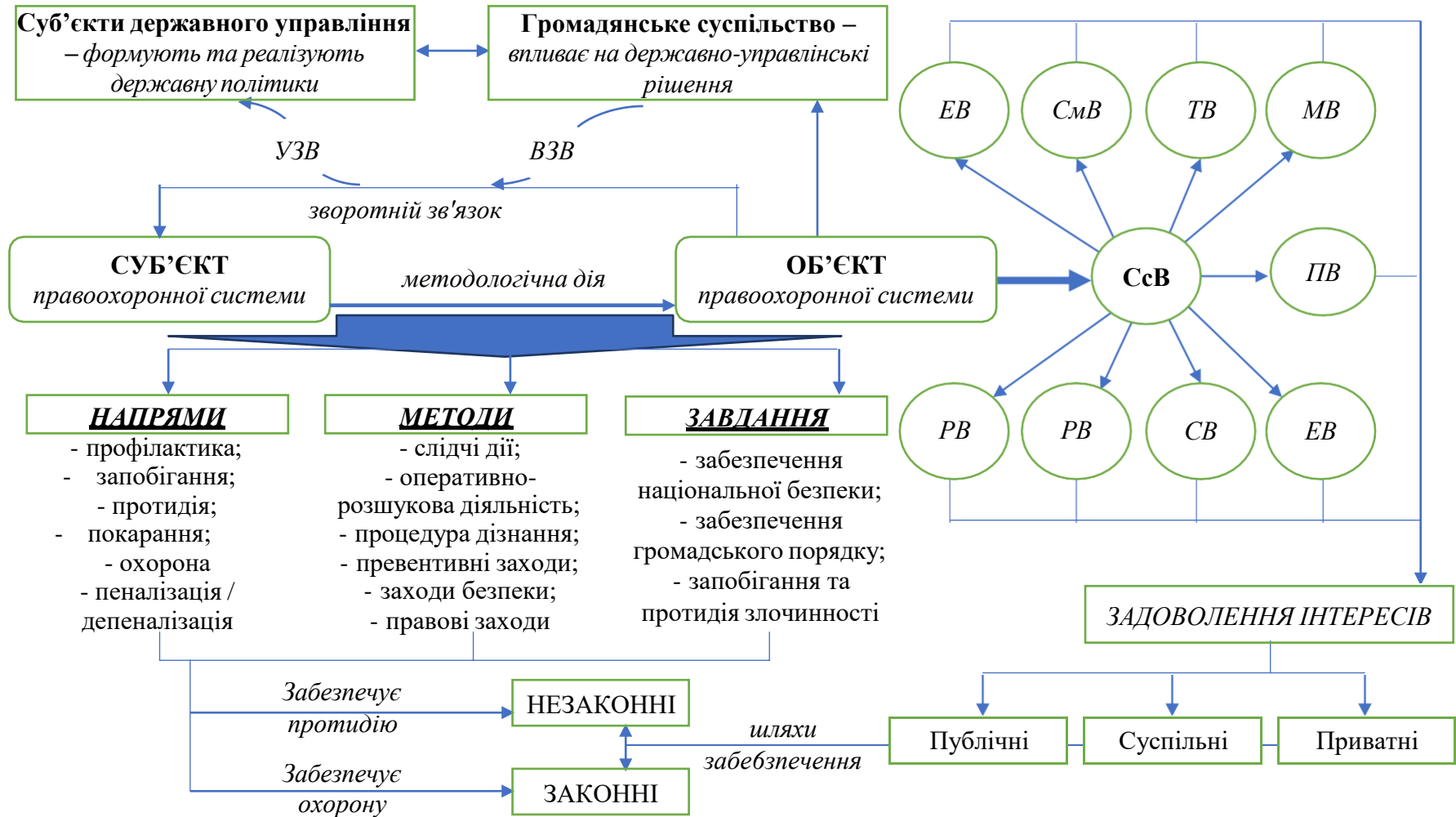
2) визначено властивості об'єктно-предметного поля;

3) обґрунтовано зміст мети державної політики (вироблення державно-управлінських рішень та механізмів їх реалізації щодо трансформації правоохоронної системи в цілому та діяльності правоохоронних органів зокрема, для забезпечення державної безпеки, охорони громадського порядку та запобігання і протидії злочинності, що є основою узгодження та охорони публічних, суспільних та приватних інтересів) та встановлені завдання;

4) запропоновано механізм взаємодій із стейкхолдерами при формування та реалізації механізмів державної політики;

5) запропоновано склад суб'єктів формування та реалізації державної політики в сфері трансформації правоохоронної системи групувати наступним чином: органи центральної виконавчої влади, що реалізують державну політику в сфері трансформації правоохоронної системи; органи центральної виконавчої влади, що реалізують політику в сферах формування відповідного забезпечення правоохоронної системи; правоохоронні органи загального та спеціального призначення;

б) визначено методи реалізації державної політики;

Умовні позначення: ОПС – об'єкт правоохоронної системи; СсВ – суспільні відносини; СВ – соціальні відносини; ЕВ - економічні відносини; ПВ - політичні відносини; МВ – міжнародні відносини; ТВ – трудові відносини; СМВ – сімейні відносини; РВ – релігійні відносини; ЕВ – етнічні відносини

Рис. 3. Візуалізація складових правоохоронної системи

- 7) запропоновано систему принципів державної політики;
- 8) обґрунтовано механізм оцінки ефективності державної політики.

Розділ 4 «Суб'єкти формування та реалізації державної політики в сфері трансформації правоохоронної системи» присвячено удосконаленню діяльності існуючих суб'єктів формування та реалізації державної політики та розширенню складу системи правоохоронних органів.

Запропоновано класифікувати суб'єкти формування та реалізації державної політики в сфері трансформації правоохоронної системи за наступними групами: 1) органи центральної виконавчої влади, що реалізують державну політику в сфері трансформації правоохоронної системи; 2) органи центральної виконавчої влади, що реалізують політику в сферах формування відповідного забезпечення правоохоронної системи; 3) правоохоронні органи.

До центральних органів виконавчої влади, що реалізують політику в сфері трансформації правоохоронної системи віднесено: офіс президента України; Кабінет міністрів України; Міністерство внутрішніх справ України. Варто зазначити, що окремі правоохоронні органи мають пряме підпорядкування зазначеним органам державного управління. Органами центральної виконавчої влади, що реалізують політику в сферах формування відповідного забезпечення правоохоронної системи є: Міністерство фінансів України; Міністерство юстиції України; Міністерство культури та інформаційної політики України; Міністерство цифрової трансформації України; Міністерство освіти і науки України; Міністерство соціальної політики України; Міністерство охорони здоров'я України; Міністерство закордонних справ України. Розглянемо більш детально діяльність зазначених суб'єктів державного управління щодо трансформації правоохоронної системи.

В контексті сучасних проблем правоохоронної системи та зважаючи на зовнішні загрози національній безпеці, запропоновано доповнити завдання Офісу Президента України наступними положеннями: 1) готує аналітичні звіти для Президента України щодо стану злочинності (різних видів) та її загрози національним інтересам України; 2) бере участь в опрацюванні пропозицій щодо розвитку правоохоронної системи та трансформації її функцій в умовах воєнного та надзвичайного станів; 3) здійснює аналітичну оцінку та подання Президенту критеріїв визначення загроз національній безпеці України, що дозволяють правоохоронним органам застосовувати засоби впливу, які стосуються конфіденційності громадян та звуження їх конституційних прав та свобод.

Важливе значення в реалізації правоохоронної функції Кабінетом Міністрів України займає аналітико-інформаційна складова. Зокрема, оцінка ризиків та загроз національній безпеці, визначення рівня громадського порядку прогнозування його стану, аналітична оцінка злочинності, прогнозування злочинності, оцінка ефективності профілактичних заходів та заходів запобігання та протидії злочинності. Усі зазначені види діяльності мають покладатися на спеціалізовану інституцію, що за належного політичного, фінансового, кадрового, інформаційного та технологічного забезпечення, зможе готувати та надавати відповідним центральним органам виконавчої влади оперативну, тактичну, стратегічну інформацію про загрози національній безпеці, стан та загрози громадському порядку, стан, прогноз ефективності протидії злочинності різних видів. Запропоновано створити Аналітичне агентство з питань вивчення злочинності як

структурної складової Кабінету Міністрів України. Зазначена інституція має взаємодіяти із усіма правоохоронними органами, центральними органами виконавчої влади, що реалізують державну політику в сфері трансформації правоохоронної діяльності та органами виконавчої влади що здійснюють правоохоронну діяльність.

Запропоновано розширити структуру правоохоронних органів та визначено їх підпорядкування Президенту України (Бюро протидії терористичним загрозам), Кабінету Міністрів України (Бюро з протидії та запобіганню кіберзлочинам та кіберзагрозам; Управління спеціальними охоронними підрозділами; Бюро протидії нелегальному обороту вогнепальної зброї; Бюро протидії торгівлі людьми та органами) та Міністерству внутрішніх справ України (Бюро протидії виробництву та реалізації наркотиків).

Зважаючи на специфіку діяльності досліджуваних суб'єктів обґрунтовано функціональні напрями діяльності органів центральної виконавчої влади, що реалізують політику в сферах формування відповідного забезпечення правоохоронної системи (табл. 2).

В межах своїх повноважень:

- Міністерство фінансів України є органом державного управління, що визначає особливості формування та реалізації фінансового механізму державної політики в сфері трансформації правоохоронної системи. Дане Міністерство виконує як регуляторну, так і забезпечувальну функцію в реалізації зазначеної політики. Відповідно основними напрямками діяльності зазначеного відомства є розробка класифікації видатків та бюджетних програм для запропонованих до створення правоохоронних органів;

- Міністерство юстиції України є органом державного управління, що визначає особливості формування та реалізації в першу чергу правового механізму. Окрім того, виконує інформаційну, забезпечувальну, профілактичну, регуляторну функції та функцію міжнародного співробітництва;

Таблиця 2

Функціональні напрями діяльності органів центральної виконавчої влади, що реалізують політику в сферах формування відповідного забезпечення правоохоронної системи

Суб'єкт	Функціональний напрямок	Механізм
1	2	3
<i>Міністерство фінансів України</i>	Регуляторна – погодження нормативно-правових актів	Правовий
	Забезпечувальну – фінансове забезпечення	Фінансовий
	Контрольна – фінансовий контроль за діяльністю	Контрольний
<i>Міністерство юстиції України</i>	Профілактична – розробка профілактичних заходів	Інформаційний
	Інформаційна – інформування населення	
	Забезпечувальну – експертне забезпечення	Організаційний
	Міжнародне співробітництво – юридичний супровід укладання договорів	Комунікаційний
<i>Міністерство культури та інформаційної політики України</i>	Регуляторна – регулює суспільні відносини та діяльність правоохоронних органів	Правовий
	Профілактична – розробка та реалізації профілактичних заходів	Інформаційний
	Інформаційна – інформування населення та налагодження комунікації	Інформаційний Комунікаційний

Продовження табл. 2

1	2	3
<i>Міністерство цифрової трансформації України</i>	Інформаційна – формує єдину інформаційну систему державного управління	Інформаційний
	Комунікаційна – формує комунікаційні зв'язки через використання інформаційних технологій	Комунікаційний
	Контрольна – здійснює оцінку стану використання інформаційних технологій та їх безпеки	Контрольний
	Безпекова - здійснює оцінку та моніторинг інформаційної безпеки правоохоронних системи в цілому та окремих правоохоронних органів	Контрольний Організаційний
	Регуляторна – здійснює регулювання використання інформаційних технологій в правоохоронній системі	Правовий
<i>Міністерство освіти і науки України</i>	Освітня – підготовка кадрів та наукових кадрів для правоохоронної системи	Освітній Кадровий
	Регуляторна – регулює процедуру підготовки кадрів для правоохоронної системи	Освітній Кадровий
	Профілактична – при формуванні стандартів освіти за непрофільними спеціальностями має враховувати компетенції, що визначають правосвідомість громадян	Інформаційний
<i>Міністерство закордонних справ України</i>	Організаційна – організація міжнародної співпраці в правоохоронній системі	Організаційний
	Інформаційна – інформаційний супровід міжнародній співпраці	Інформаційний Комунікаційний
	Регуляторна – регулює процедуру укладання міжнародних договорів в правоохоронній сфері	Правовий

- Міністерство культури та інформаційної політики України. Доповнено завдання даного відомства в контексті реалізації інформаційної політики, а саме: здійснює заходи, спрямовані на популяризацію правоохоронців та формування їх позитивного суспільного портрету; здійснює заходи, щодо інформування населення про трансформацію правоохоронної системи держави; вживає заходів до забезпечення всебічного висвітлення змісту конституційних прав та свобод людей та громадян та механізмів їх захисту; приймає участь в розробці інформаційно-комунікаційних стратегій розвитку різних сфер суспільного життя (а тому числі правоохоронної системи);

- Міністерство цифрової трансформації України виконує інформаційну, комунікаційну, безпекову, контрольну, регуляторну функції в контексті реалізації правоохоронної функції держави. Відповідно, зазначене Міністерство має вагоме значення в формуванні таких механізмів державної політики як інформаційний, комунікаційний, контрольний, організаційний, правовий.

Обґрунтовані фундаментальні положення функціонування правоохоронних органів (табл. 3).

Важливою складовою трансформації правоохоронної системи є розширення складу правоохоронних органів. У зв'язку із цим та зважаючи на необхідність запобігання та протидії злочинам, що становлять найбільшу суспільну загрозу, запропоновано створити наступні правоохоронні органи: 1) Управління спеціальними охоронними підрозділами; 2) Бюро з протидії та запобігання кіберзлочинам та кіберзагрозам; 3) Бюро протидії терористичним загрозам; 4) Бюро протидії виробництву та реалізації наркотиків; 6) Бюро протидії торгівлі людьми та органами. Розширення системи правоохоронних органів є основою забезпечення

державної безпеки, громадського порядку та запобіганню і протидії злочинності. Запропоновані напрями створення правоохоронних органів та органів, що реалізують правоохоронну функцію направлені на силовий захист, запобігання та протидію таким злочинам як тероризм, розповсюдження наркотиків, кіберзлочинам, обороту нелегальній зброї, торгівлі людьми та органамими.

Таблиця 3

Фундаментальні положення функціонування правоохоронних органів						
ОЗНАКИ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ						
1) Органи державної виконавчої влади, що реалізують одну або декілька правоохоронних функцій			2) Володіє державно-владними повноваженнями в сфері реалізації завдань правоохоронної системи			
3) Діяльність направлена на забезпечення державної безпеки, охорони громадського порядку, запобіганню та протидії злочинності			4) Наділений правом спеціальних повноважень, що залежить від призначення правоохоронного органу			
5) Підпорядковується органам центральної виконавчої влади			6) Може мати право на використання заходів примусу			
7) Відповідає принципу аполітичності в управлінні та основній діяльності			8) Діяльність правоохоронних органів має відповідати законодавству			
9) Висуваються особливі умови до кадрового складу			10) Має доступ до державної таємниці відповідного рівня			
11) В окремих випадках може використовувати заходи щодо обмеження конфіденційності громадян, за умови необхідності забезпечення національних інтересів			12) Діяльність правоохоронних органів не повинна порушувати публічних, суспільних та приватних інтересів			
ВИДИ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ						
<i>За призначенням</i>			<i>За організаційною формою</i>			
Загальні	Силові	Спеціальні	Агентства	Бюро	Управління	Служби
<i>За напрямками</i>						
Органи громадського порядку		Органи державної безпеки		Запобігання та протидія злочинам		
ФУНКЦІЇ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ						
захисна		профілактична		охоронна		координаційна
нормотворча		інформаційна		виконавча		контрольна
аналітична		оперативно-розшукова		розслідування злочинів		розгляд правопорушень
ПРИНЦИПИ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ						
цілісність		структурованість		професіоналізм		аполітичність
підзвітність		управлінський характер		нормативне визнання		компетенція

В контексті перспективних аспектів удосконалення діяльності правоохоронних органів та державних органів, що реалізують правоохоронну функцію, пропонуємо наступне:

- створити тимчасово спільну слідчу групу щодо розслідування злочинів вчинених політиками, державними службовцями та правоохоронцями проти державного суверенітету та цілісності, які сприяли російській військовій агресії 24 лютого 2022 р.. До даної групи пропонуємо залучити Службу безпеки України, Національне антикорупційне бюро України, Державне бюро розслідувань України та Бюро економічної безпеки України. Підпорядкувати дану слідчу групу необхідно Президенту України. Звітуватися керівник даної групи має Раді національної безпеки та оборони України та спеціально уповноваженому Комітету Верховної Ради України;

- створити спеціальну слідчу групу щодо розслідування воєнних злочинів, що вивчені на території України збройними силами РФ. Дана слідча група має об'єднати зусилля Служби безпеки України, Збройних сил України, Державного бюро розслідувань України. Дана слідча група має налагодити співпрацю із міжнародними інстанціями, які уповноваженні розслідувати воєнні злочини. Контроль за діяльністю покладається на Президента України, Голову Ради національної безпеки та оборони України. Керівник слідчої групи має періодично звітуватися перед спеціально уповноваженим Комітетом Верховної Ради України;

- створити спеціальну слідчу групу щодо розвідувальної діяльності та розшуку осіб, яких підозрюють у скоєнні воєнних злочинів на території України та вжиття заходів щодо представлення їх перед міжнародним трибуналом в Гаазі. Для реалізації зазначених функцій є необхідність залучення ресурсів Служби безпеки України, Служби зовнішньої розвідки України, Бюро економічної безпеки, Державного бюро розслідувань, Головного управління розвідки Міністерства оборони.

У Розділі 5 «Удосконалення механізмів формування та реалізації державної політики в сфері трансформації правоохоронної системи» розкрито особливості правового механізму та організаційно-правового забезпечення реалізації державної політики в досліджуваній сфері та розроблено механізми забезпечення кібербезпеки правоохоронної системи.

Розробка та реалізація державної політики в сфері трансформації правоохоронної діяльності є складним процесом, який має: врахувати напрями узгодження публічних, суспільних, приватних інтересів; забезпечити високий рівень державної безпеки, громадського порядку та результативності заходів із запобігання та протидії злочинності; забезпечити високу ефективність діяльності правоохоронних органів та налагодження ефективної комунікації між ними. Усі зазначені положення мають правову природу та проявляються в системі права; відповідно, важливим інструментом реалізації державної політики в досліджуваній сфері є правовий механізм. Правовий механізм визначає як систему нормативно-правового регулювання правоохоронної системи, так і порядок його формування при реалізації державної політики. Потреба в розширенні системи правоохоронних органів та органів, що реалізують правоохоронну функцію актуалізує питання покладання нових завдань на існуючих суб'єктів, необхідність налагодження комунікації між правоохоронними органами та органами центральної виконавчої влади, правоохоронними органами зарубіжних країн, міжнародними поліцейськими організаціями, актуалізує проблему нормативно-правового забезпечення даних процесів. Відповідно, розробка правового механізму реалізації державної політики має передбачати широкий спектр питань, які мають бути врегульовані. Для вирішення зазначеного питання запропоновано напрями розвитку правового механізму державної політики в сфері трансформації правоохоронної системи (табл. 4).

Таблиця 4

**Запропоновані напрями розвитку правового механізму державної політики в сфері трансформації
правоохоронної системи**

1. УДОСКОНАЛЕННЯ ЗАКОНОДАВЧИХ ТА НОРМАТИВНИХ АКТІВ, ЩО РЕГУЛЮЮТЬ ПРАВООХОРОННУ СИСТЕМУ УКРАЇНИ		
<i>Положення Про офіс Президента України</i>	<i>Закон України Про Кабінет Міністрів України</i>	<i>Положення Про міністерство внутрішніх справ України</i>
Розширення завдань Офісу президента в частинні реалізації державної політики в сфері трансформації правоохоронної системи	Підпорядкувати новоутворенні правоохоронні органи та органи, що реалізують правоохоронну функцію	Розширення завдань щодо координації Бюро протидії виробництву та реалізації наркотиків
<i>Служба безпеки України</i>	<i>Бюро економічної безпеки України</i>	<i>Державне бюро розслідувань</i>
1. Положення Про спільну діяльність СБУ та БЕБ в сфері запобігання та протидії легалізації коштів отриманих злочинних шляхом, фінансуванню тероризму та зброї масового знищення;		2. Положення про затвердження Етичного кодексу працівників ДБР
3. Положення Про спільну діяльність СБУ, ДБР та БЕБ в сфері фінансування політичного екстремізму, сепаратизму та колаборації		
2. РОЗРОБКА НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПРОЦЕСУ РОЗШИРЕННЯ СИСТЕМИ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ.		
Закон України Про Управління спеціальними охоронними підрозділами	Закон України Про Бюро з протидії та запобігання кіберзлочинам та кіберзагрозам	Закон України Про Бюро протидії терористичним загрозам
Закон України Про Бюро протидії виробництву та реалізації наркотиків	Закон України Про Бюро протидії торгівлі людьми та органамими	Закон України Про Бюро протидії торгівлі людьми та органамими
3. РОЗРОБКА НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПРОЦЕСУ СТВОРЕННЯ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ СПІЛЬНИХ СЛІДЧИХ ГРУП		
Закон України Про Створення та функціонування спеціальних спільних слідчих груп, що реалізують правоохоронну функцію		
Положення Про Тимчасово спільну слідчу групу щодо розслідування злочинів вчинених політиками, державними службовцями та правоохоронцями проти державного суверенітету та цілісності, які сприяли російській військовій агресії	Положення Про Тимчасово спеціальну слідчу групу щодо розслідування воєнних злочинів, що вивчені на території України збройними силами російської федерації	Положення Про Спеціальну слідчу групу щодо розвідувальної діяльності та розшуку осіб, яких підозрюють у скоєні воєнних злочинів на території України та вжиття заходів щодо представлення їх перед міжнародним трибуналом

Основним напрямом трансформації правоохоронної системи є створення правоохоронних органів та органів, що реалізують правоохоронну функцію за ключовими напрямками забезпечення громадського порядку та протидії злочинності. Відповідно, розроблено структуру та обґрунтовано змістовні положення наступних законодавчих актів: 1) Закон України Про Управління спеціальними охоронними підрозділами; 2) Закон України Про Бюро з протидії та запобіганню кіберзлочинам та кіберзагрозам; 3) Закон України Про Бюро протидії терористичним загрозам; 4) Закон України Про Бюро протидії виробництву та реалізації наркотиків; 5) Закон України Про Бюро протидії торгівлі людьми та органами; 6) Закон України Про Бюро протидії торгівлі людьми та органами.

Запропонована структура законодавчих актів, що забезпечує регулювання запропонованих до створення правоохоронних органів, визначає загальні положення їх діяльності щодо реалізації правоохоронної, аналітичної, розвідувальної функцій. Прийняття зазначених законів передбачає внесення змін до інших нормативно-правових актів, зокрема: 1. Наказу Міністерства фінансів України «Про бюджетну класифікацію» на предмет розширення відомчої класифікації видатків та кредитування державного бюджету щодо фінансового забезпечення діяльності правоохоронних органів; 2. Закон України «Про Державний бюджет України» щодо видаткової частини державного бюджету, яка передбачає фінансове забезпечення новоутворених правоохоронних органів. Крім того, діяльність кожного правоохоронного органу та органу, що реалізує правоохоронну функції регламентується відповідним положенням. На підставі цього пропонуємо до затвердження Кабінетом Міністрів України наступних положень, які мають візуватися Міністерством юстиції України та узгоджуватися із Міністерством фінансів України:

1) Положення про Територіальні підрозділи Управління спеціальними охоронними підрозділами; 2) Положення про Територіальні управління Бюро з протидії та запобіганню кіберзлочинам та кіберзагрозам; 3) Положення про Територіальні управління Бюро протидії терористичним загрозам; 4) Положення про Територіальні управління Бюро протидії виробництву та реалізації наркотиків; 5) Положення про Територіальні управління Бюро протидії торгівлі людьми та органами; 6) Положення про Територіальні управління Бюро протидії нелегальному обороту вогнепальної зброї. Структура зазначених положень може бути універсальною та передбачати наступні складові: повноваження територіальних управлінь (підрозділів); завдання територіальних управлінь (підрозділів); напрями діяльності; права територіальних управлінь; порядок фінансового забезпечення територіальних управлінь; порядок призначення керівника територіального управління.

Розроблено комплексний механізм забезпечення кібербезпеки правоохоронної системи. Особливістю даного механізму є те, що він враховує особливості як особливості кібербезпеки правоохоронної системи загалом так і правоохоронного органу зокрема. Щодо вихідних положень було обґрунтовано необхідність виділяти: об'єкти кібербезпеки (діяльність правоохоронних органів; діяльність суб'єктів формування державної політики; публічні, приватні та

суспільні інтереси; конституційні права і свободи людини і громадянина; професійна діяльність правоохоронців; інтереси членів сімей правоохоронців; об'єкти інфраструктури правоохоронної системи; особисті дані правоохоронців та громадян) та об'єкти кіберзахисту (комунікаційні системи правоохоронної системи; відомчі комунікаційні системи правоохоронної системи; комунікаційні системи правоохоронного органу; комунікаційні системи міжнародних правоохоронних органів; об'єкти критичної інформаційної інфраструктури правоохоронної системи та / або правоохоронного органу; комунікаційні системи розвідувальної діяльності правоохоронних органів). Суб'єктами забезпечення кібербезпеки правоохоронної системи запропоновано визначати: суб'єктів забезпечення кібербезпеки держави (Міністерство цифрової трансформації України; Міністерство внутрішніх справ України; Кіберполіція; Служба безпеки України; Держслужба спеціального зв'язку та захисту інформації України; Міністерство оборони України та Генеральний штаб ЗСУ) та суб'єктів забезпечення кібербезпеки правоохоронної системи (Відділи інформаційних мереж правоохоронних органів; Відділи моніторингу за контролю за заходами протидії кіберзагрозам; Служби внутрішньої безпеки). Принципами механізму забезпечення кібербезпеки правоохоронної системи є: законність, ієрархічність, конфіденційність, доступність, приватність, захист даних, комплексність, систематичність, незалежність, керованість, комунікативність, мінливість, динамічності, професійності. Обґрунтовано склад завдань механізму: протидія кіберзагрозам правоохоронній системі; забезпечення обмеженого доступу до даних правоохоронних органів; забезпечення безпеки даних про оперативнорозшукові заходи; забезпечення безпеки даних про слідчі дії; забезпечення безпеки особистих даних свідків, підозрюваних, звинувачених; забезпечення безпеки особистих даних співробітників правоохоронних органів; формування системи моніторингу та реагування на кіберзагрози; формування забезпечення реалізації механізму; здійснення оцінки ефективності заходів забезпечення кібербезпеки.

Запропонований порядок забезпечення кібербезпеки правоохоронної системи України включає наступні завдання: 1) Оцінка кібербезпеки, кіберзахисту правоохоронної системи в цілому; 2) Оцінка потенційних кіберзагроз на майбутні періоди; 3) Формування Стратегії забезпечення кібербезпеки правоохоронної системи; 4) Впровадження заходів забезпечення кіберзахисту; 5) Впровадження системи постійного моніторингу за кібербезпекою; 3) Контроль за реалізацією Стратегії та оцінка ефективності заходів. За кожним напрямом визначено суб'єкти, напрями забезпечення та результативний документ.

Порядок забезпечення кібербезпеки правоохоронного органу має наступні складові: 1) Оцінка кібербезпеки та кіберзахисту правоохоронного органу; 2) Оцінка потенційних кіберзагроз на майбутні періоди; 3) Формування нормативів забезпечення кібербезпеки; 4) Організація системи кіберзахисту правоохоронного органу; 5) Організація безпеки особистих даних; 6) Організація кібербезпеки та кіберзахисту робочого місця;

- 7) Організація кіберзахисту процесів правоохоронної діяльності;
- 8) Організація системи спеціального зв'язку на випадок несанкціонованого проникнення в інформаційну систему;
- 9). Впровадження протоколу знищення даних на випадок фізичного проникнення.

ВИСНОВКИ

В дисертації вирішеного наукову проблему, що пов'язана із необхідністю обґрунтування теоретичних положень формування та реалізації державної політики в сфері трансформації правоохоронної системи в контексті теорії інтересів та розробці методологічних положень формування механізмів її реалізації. В результаті проведеного дослідження обґрунтовано наступні напрями вирішення даної проблеми, які становлять наукову цінність:

1. Ідентифіковано інформаційні джерела дослідження проблем розвитку державної політики в сфері трансформації правоохоронної системи України. Зокрема, визначено специфіку публікаційної активності з досліджуваних проблем на сторінках журналів, що індексуються в наукометричній базі даних SCOPUS, а також ідентифіковано напрями вирішення назрілих проблем, що представлені в дисертаційних дослідженнях вітчизняних вчених. Обґрунтовано напрями вивчення міжнародних документів, що були ратифіковані в Україні, а також договорів, що були заключенні із країнами світу щодо співпраці в сфері правоохоронної діяльності. Систематизовано вітчизняні нормативно-правові акти, що характеризують об'єкту, суб'єкту, процесуальну та забезпечувальну сторони правоохоронної системи України.

2. Ідентифіковано підходи вчених до ключових понять дослідження щодо розвитку державної політики в сфері трансформації правоохоронної діяльності, зокрема: правоохоронна діяльність, правоохоронні органи, правоохоронна система, державна політика в сфері правоохоронної системи. Для цілей державного управління та розширення теоретичного знання в сфері даного дослідження було визначено два комплексних підходи до розуміння правоохоронної діяльності: 1) правоохоронна діяльність – це вид діяльності держави, що здійснюється спеціально уповноваженими суб'єктами державного управління через застосування профілактичних, примусових, юридичних, силових та інших заходів впливу на суспільні відносини, які регламентовані діючим законодавством, для забезпечення державної безпеки, охорони громадського порядку та запобігання і протидії злочинності як основи захисту публічних, суспільних та приватних інтересів, які легалізовані в системі права; 2) правоохоронна діяльність – об'єкт державної політики щодо якого формуються та реалізуються державно-управлінські рішення направлені на реалізації правоохоронної функції держави, що здійснюється спеціально уповноваженими суб'єктами державного управління через застосування профілактичних, примусових, юридичних, силових та інших заходів впливу на суспільні відносини, які регламентовані діючим законодавством, для забезпечення державної безпеки, охорони громадського порядку та запобігання і протидії злочинності як основи захисту публічних,

суспільних та приватних інтересів, які легалізовані в системі права. Правоохоронні органи як суб'єктів державного управління запропоновано розглядати з двох позицій: 1) як державний інститут, що реалізує правоохоронну функцію: правоохоронний орган; 2) як суб'єкт реалізації державної політики -правоохоронний орган. Зазначенні підходу лягли в основу запропоновано визначення правоохоронної системи. Обґрунтовано, що під державної політикою в сфері трансформації правоохоронної системи варто розуміти: процес вироблення, формування, реалізації та її оцінки державно-управлінських рішень, які полягають в дії або бездіяльності, передбачають сукупність методів, процедур, інструментів, принципів, що застосовуються суб'єктами державної влади щодо впливу на процес трансформації правоохоронну систему в цілому або окремих її складових для вирішення назрілих проблем, щодо забезпечення державної безпеки, громадського порядку, протидії та запобіганню злочинам, що в результаті дозволить забезпечити соціальний консенсус через узгодження публічних, суспільних та приватних інтересів.

3. Визначені критичні точки правоохоронної системи, які є результатом системних проблем державного управління. Визначено місце України в рейтингу країн світу за рівнем злочинності, що дозволило виявити найбільш критичні злочини. Відповідно, було визначено рівень безпеки громадян в Україні. Встановлено, що злочинність є значною загрозою державній безпеці, що проявляється як серед внутрішніх, так і зовнішніх загроз. Застосовано статичні методи для оцінки динаміки злочинності в Україні в цілому та за її окремими складовими. Встановлено, що найбільшим ризиком для громадського порядку є організована злочинність, що значно активізувалася в останні роки. Наслідком системних проблем державної політики в досліджуваній сфері є низький рівень довіри населення до правоохоронних органів, що з одного боку виступає наслідком, а з іншого фактором реформування, адже визначає рівень несприйняття реформ в суспільстві.

4. Ідентифіковані системні проблеми державної політики в сфері трансформації правоохоронної системи, зокрема: 1) заполітизованість правоохоронної системи держави, що в результаті призводить до низького рівня управління її функціональними та операційними процесами; 2) низький рівень інформованості суспільства про реформування правоохоронної системи; 3) відсутність комунікації між правоохоронними органами; 4) правовий механізм мінливий до політичних сил, що, як наслідок, призводить до значних змін в законодавстві та прийняття недосконалих початкових законів; 5) відсутність комплексності в реформуванні; 6) відсутність комунікації між центральними органами виконавчої влади, що реалізують політику в різних сферах суспільного життя, які є суміжними до правоохоронної системи; 7) недосконалість структури правоохоронної системи; 8) проблема фінансового забезпечення правоохоронної системи. Вирішення зазначених проблем можливе через розробку та впровадження Концепції реформування правоохоронної системи.

5. За результатами дослідження обґрунтовано розвиток вчення про державну політику в сфері трансформації правоохоронної системи в контексті теорії інтересу. Встановлено витoki інтересу в системі державного управління, та обґрунтовано порядок їх формалізації в праві. Визначено змістовні характеристики приватних, суспільних та публічних інтересів, що є основою формування правоохоронної системи як інструменту забезпечення їх задоволення. Висунута та доведена гіпотеза, що задоволення інтересів через їх формалізацію в праві та захисту в правоохоронній системі, залежить від політичного режиму, що діє в тій чи іншій країні. Проведений аналіз диктаторських режимів свідчить, про заміну понять публічного суспільного інтересів приватним інтересом диктатора, що, як наслідок, призводить до загроз для суспільства в певній країні (використання правоохоронної системи для переслідування політичних опонентів), а також може стати загрозою геополітичній безпеці. Визначено прояв правоохоронної системи в контексті теорії інтересів, зокрема як: 1) інструмент захисту та врегулювання усіх інтересів; 2) система перетину інтересів агентів; 3) інструмент звуження приватних інтересів. Визначено, залежність національної, державної, суспільної та особистої безпеки від рівня врегулювання інтересів при формуванні та реалізації державної політики в сфері трансформації правоохоронної системи.

6. Застосування системного підходу дозволило комплексно підійти до правоохоронної системи як об'єкту державної політики та виявити її ключові властивості, які визначає напрями політики та пріоритетні механізми. Обґрунтовано відповідність правоохоронної системи ключовим характеристикам (принципам) системного підходу: багатоплановості, багатоманітності, ієрархічності, різнопорядковості, динамічності. В результаті дослідження були ідентифіковані системні властивості правоохоронної системи, сформовані на основі загальної класифікації систем. Правоохоронну систему та її окремі елементи було імплементовано в загальну класифікацію систем, в результаті чого стала можливою візуалізація інформаційної моделі правоохоронної системи, що включає наступні елементи: суб'єкт, об'єкт, методологічна дія, зворотній зв'язок. Надано характеристику кожній складовій контексті визначення ключових напрямів державної політики в сфері трансформації правоохоронної системи.

7. За результатами проведеного дослідження розроблено комплексний підхід до методології формування та реалізації державної політики в сфері трансформації правоохоронної системи. Обґрунтовано, що під державною політикою слід розуміти: процес вироблення, формування, реалізації та її оцінки державно-управлінських рішень, які полягають в дії або бездіяльності, передбачають сукупність методів, процедур, інструментів, принципів, що застосовуються суб'єктами державної влади щодо впливу на суспільні відносини в цілому або окремих їх складових для вирішення назрілої суспільної проблеми, що в результаті має узгодити публічні, суспільні та приватні інтереси. Державна політика в сфері трансформації правоохоронної

системи являє собою процес вироблення, формування, реалізації та її оцінки державно-управлінських рішень, які полягають в дії або бездіяльності, передбачають сукупність методів, процедур, інструментів, принципів, що застосовуються суб'єктами державної влади щодо впливу на процес трансформації правоохоронну систему в цілому або окремих її складових для вирішення назрілих проблем, щодо забезпечення державної безпеки, громадського порядку, протидії та запобіганню злочинам, що в результаті дозволить забезпечити соціальний консенсус через узгодження публічних, суспільних та приватних інтересів. Методологічні положення, що розроблені за результатами дослідження, лягають в наступні послідовні етапи: встановлення симптомів суспільної проблеми, що визначає її об'єктом державної політики; вихідні положення державної політики в сфері трансформації правоохоронної діяльності; взаємодія із зацікавленими сторонами (стейкхолдерами); суб'єкти формування реалізації державної політики; методологічні положення формування та реалізації державної політики в сфері трансформації правоохоронної системи; аналіз та оцінка ефективності державної політики в сфері трансформації правоохоронної системи. За кожним етапом обґрунтовано змістовні та процедурні складові, що дозволяє в комплексі підійти до вирішення суспільної проблеми, яка лежить в площині трансформації правоохоронної системи.

8. Обґрунтовано фундаментальні положення функціонування правоохоронних органів та органів, що реалізують правоохоронну функцію. Зокрема, ідентифіковано ознаки, яким мають відповідати досліджуванні суб'єкти правоохоронної системи (1) Органи державної виконавчої влади, що реалізують одну або декілька правоохоронних функцій; 2) Володіє державно-владними повноваженнями в сфері реалізації завдань правоохоронної системи; 3) Діяльність направлена на забезпечення державної безпеки, охорони громадського порядку, запобіганню та протидії злочинності; 4) Наділений правом спеціальних повноважень, що залежить від призначення правоохоронного органу; 5) Підпорядковується органам центральної виконавчої влади; 6) Може мати право на використання заходів примусу; 7) Відповідає принципу аполітичності в управлінні та основній діяльності; 8) Діяльність правоохоронних органів має відповідати законодавству; 9) Висуваються особливі умови до кадрового складу; 10) Має доступ до державної таємниці відповідного рівня; 11) В окремих випадках може використовувати заходи щодо обмеження конфіденційності громадян, за умови необхідності забезпечення національних інтересів; 12) Діяльність правоохоронних органів не повинна порушувати публічних, суспільних та приватних інтересів). Обґрунтовано класифікаційні ознаки правоохоронних органів, що визначають їх функціональну спрямованість, організаційно-правову форму та повноваження. Визначено функції (захисна, профілактична, охоронна, координаційна, нормотворча, інформаційна, виконавча, контрольна, аналітична, оперативно-розшукова, розслідування злочинів, розгляд правопорушень) та принципи (цілісність, структурованість,

професіоналізм, аполітичність, підзвітність, управлінський характер, нормативне визнання, компетенція) діяльності правоохоронних органів.

9. На основі проведеного дослідження розроблено правовий механізм державної політики в сфері трансформації правоохоронної системи. Удосконалено законодавчі та нормативні акти, що регулюють правоохоронну систему України, що передбачає: внесення змін до Положення Про офіс Президента України, Закон України Про Кабінет Міністрів України, Положення Про міністерство внутрішніх справ України; запропоновано структуру та зміст Положення Про спільну діяльність СБУ та БЕБ в сфері запобігання та протидії легалізації коштів отриманих злочинних шляхом, фінансуванню тероризму та зброї масового знищення та Положення Про спільну діяльність СБУ, ДБР та БЕБ в сфері фінансування політичного екстремізму, сепаратизму та колаборації.

10. Розроблено нормативно-правове регулювання процесу розширення системи правоохоронних органів, що передбачає: 1) запропоновану структуру та зміст нормативних актів, що регулюють діяльність запропонованих до створення правоохоронних органів (Закон України Про Управління спеціальними охоронними підрозділами; Закон України Про Бюро з протидії та запобігання кіберзлочинам та кіберзагрозам; Закон України Про Бюро протидії терористичним загрозам; Закон України Про Бюро протидії виробництву та реалізації наркотиків; Закон України Про Бюро протидії торгівлі людьми та органами; Закон України Про Бюро протидії нелегальному обороту вогнепальної зброї); 2) визначено нормативні акти, які потребують зміни та регулюють фінансове забезпечення діяльності правоохоронних органів; 3) запропоновано структуру положень про територіальні управління запропонованих до створення правоохоронних органів. Запропоновано структуру та зміст положень про діяльність тимчасових слідчих груп, зокрема щодо: 1) розслідування злочинів вчинених політиками, державними службовцями та правоохоронцями проти державного суверенітету та цілісності, які сприяли російській військовій агресії 24 лютого 2022 р.; 2) розслідування воєнних злочинів, що вивчені на території України збройними силами російської федерації; 3) розвідувальної діяльності та розшуку осіб, яких підозрюють у скоєні воєнних злочинів на території України та вжиття заходів щодо представлення їх перед міжнародним трибуналом в Гаазі. Запропоновані зміни системи нормативно-правового регулювання є основою реалізації державної політики в сфері трансформації правоохоронної системи.

11. На основі вивчення наукової літератури, аналізу вітчизняного та міжнародного законодавства в сфері забезпечення кібербезпеки, ідентифікації принципів впровадження стратегій забезпечення кібербезпеки країн ЄС розроблений комплексний механізм забезпечення кібербезпеки правоохоронної системи. Обґрунтовано необхідність виділяти: об'єкти кібербезпеки та об'єкти кіберзахисту. Суб'єктами забезпечення кібербезпеки правоохоронної системи запропоновано визначати: суб'єктів забезпечення кібербезпеки держави та суб'єктів забезпечення кібербезпеки правоохоронної

системи. Принципами механізму забезпечення кібербезпеки правоохоронної системи є: законність, ієрархічність, конфіденційність, доступність, приватність, захист даних, комплексність, систематичність, незалежність, керованість, комунікативність, мінливість, динамічності, професійності. Запропонований порядок забезпечення кібербезпеки правоохоронної системи України включає наступні завдання: 1) Оцінка кібербезпеки, кіберзахисту правоохоронної системи в цілому; 2) Оцінка потенційних кіберзагроз на майбутні періоди; 3) Формування Стратегії забезпечення кібербезпеки правоохоронної системи; 4) Впровадження заходів забезпечення кіберзахисту; 5) Впровадження системи постійного моніторингу за кібербезпекою; 6) Контроль за реалізацією Стратегії та оцінка ефективності заходів. За кожним напрямом визначено суб'єкти, напрями забезпечення та результативний документ. Порядок забезпечення кібербезпеки правоохоронного органу має наступні складові: 1) Оцінка кібербезпеки та кіберзахисту правоохоронного органу; 2) Оцінка потенційних кіберзагроз на майбутні періоди; 3) Формування нормативів забезпечення кібербезпеки; 4) Організація системи кіберзахисту правоохоронного органу; 5) Організація безпеки особистих даних; 6) Організація кібербезпеки та кіберзахисту робочого місця; 7) Організація кіберзахисту процесів правоохоронної діяльності; 8) Організація системи спеціального зв'язку на випадок несанкціонованого проникнення в інформаційну систему; 9). Впровадження протоколу знищення даних на випадок фізичного проникнення.

СПИСОКОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації

1. Малишев К.В. Державна політика в сфері трансформації правоохоронної системи: теорія, методологія, організація: [монографія]. Житомир: Вид. О.О. Євенок, 2022. 300 с. Особистий внесок автора: обґрунтовано сучасні складові реформування правоохоронної системи України.

2. Євдокимов В.В., Грицишен Д.О., Малишев К.В., Хробуст О.О. Правоохоронна система України: сучасний стан та тенденції розвитку: [монографія]. Житомир: Вид. О.О. Євенок, 2022. 240 с. Особистий внесок автора: обґрунтовано сучасні складові реформування правоохоронної системи України.

3. Євдокимов В.В., Грицишен Д.О., Малишев К.В., Хробуст О.О. Механізми державної політики в сфері правоохоронної діяльності: [монографія]. Житомир: Вид. О.О. Євенок, 2022. 220 с. Особистий внесок автора: запропоновано напрями розвитку правового та інституційного механізмів державної політики в сфері правоохоронної діяльності.

4. Dobrzynskiene R., Pauriene G., Kushnir I., Grytsyshen D., Malyshev K. Peculiarities of the police officer's profession image in their attitude. Independent Journal of Management & Production. 2021. Vol. 12, n. 6. S. 478-494. Особистий внесок автора: визначено системні проблеми щодо підготовки офіцерів поліції як складової симптомів проблеми державної політики.

5. Chernetsky S., Chechel A., Didenko N., Grytsyshen, D., Malyshev K. Financing of e-government projects in the european union countries and

Ukraine. Financial and credit activity-problems of theory and practice. 2021. Vol. 4, n. 39. S. 68-76. Особистий внесок автора: обґрунтовано особливості забезпечення кібербезпеки урядування в сфері правоохоронної діяльності.

6. Kryshchanovych M., Storozhev R., Malyshev K., Munko A., Khokhba O. State Management of the Development of National Cybersecurity Systems. International Journal of Computer Science and Network Security. 2022. Vol. 22, n.5. pp. 11-16. Особистий внесок автора: визначено складові зобезпечення кібербезпеки правоохоронної системи.

7. Humeniuk I., Humeniuk O., Matiienko O., Manghos E., Malyshev K. Challenges and innovation of management in higher education: Ukrainian dimension. Independent Journal of Management & Production. 2022. Vol. 13, n. 3. pp. 329-346. Особистий внесок автора: визначено перспективні напрями формування механізмів державної політики.

8. Yevdokymov V., Grytsyshen D., Malyshev K. Functions of the state and law enforcement: the search for relationships in the system of public administration. SOCIOWORLD-SOCIAL Research&Behavioral Sciences. 2021. Vol. 04. Issue 02. P. 10-23.

9. Malyshev K. (2022). Overview of the main problems of the formation and implementation of state policy in the sphere of transformation of the law enforcement system. Global Prosperity. Vol.2. №1.

10. Malyshev K. (2022). Methodological basics for the formation of the transformation of the law enforcement system. Global Prosperity. Vol.2. №2.

11. Малишев К.В., Хробуст О.О. Сутність правоохоронної діяльності як об'єкту державного управління. Держава та регіони. 2019. № 3. URL: <http://www.econom.stateandregions.zp.ua/archive?id=68>. Особистий внесок автора: обґрунтовано властивості змісту правоохоронної системи та правоохоронної діяльності.

12. Малишев К.В., Хробуст О.О. Ідентифікація причин, бар'єрів та наслідків реформування правоохоронної системи України. Право та державне управління. 2019. №4. URL: <http://pdu-journal.kpu.zp.ua/issue-4-2019>. Особистий внесок автора: встановлено системні симптоми проблеми державної політики в сфері реформування правоохоронної системи.

13. Малишев К.В., Хробуст О.О. Особливості правоохоронної діяльності в зарубіжних країнах. Вчені записки Таврійського національного університету. 2020. Т. 31 (70). № 5. URL: <https://tnu.edu.ua/periodicni-vidannatnu/>. Особистий внесок автора: визначено напрями впровадження закордонного досвіду при реформуванні правоохоронної системи України.

14. Малишев К.В., Хробуст О.О. Освітній механізм державного управління в сфері реформування правоохоронної діяльності. Публічне управління і адміністрування в Україні. 2020. № 16. URL: <http://www.pagjournal.iei.od.ua/16-2020>. Особистий внесок автора: визначено напрями підготовки фахівців в сфері правоохоронної системи.

15. Малишев К.В. Оцінка результатів реалізації державної політики в сфері трансформації правоохоронної системи як симптомів проблем. Публічне управління і адміністрування в Україні. 2020. № 18. С. 143-155.

16. Малишев К.В. Огляд системних проблем державної політики в сфері трансформації правоохоронної системи. Публічне управління і адміністрування в Україні. 2020. № 20. С. 202-210.

17. Малишев К.В., Барановська Т.В. Теоретико-методологічний аналіз нормативно-правового регулювання правоохоронної системи як складова державної політики. Право та державне управління. 2020. № 3. С. 254-262. Особистий внесок автора: визначено особливості правового регулювання правоохоронної системи України.

18. Малишев К.В., Барановська Т.В. Дослідження системного підходу до вивчення трансформації правоохоронної системи. Право та державне управління. 2021. № 2. С. 306-404. Особистий внесок автора: обґрунтовано особливості застосування системного підходу до вивчення правоохоронної системи та встановлення напрямів її трансформації.

19. Малишев К.В. Понятійно-категоріальний апарат дослідження проблем державної політики в сфері трансформації правоохоронної системи. Держава та регіони. 2020. № 2. С. 239-250

20. Малишев К.В. Огляд державної політики в сфері трансформації правоохоронної системи як інструмент подолання конфлікту інтересів в суспільстві // Публічне управління і адміністрування в Україні. 2021. № 21. С. 141-151.

21. Малишев К.В., Барановська Т.В. Центральні та допоміжні органи виконавчої влади, що формують та реалізують державну політику в сфері трансформації правоохоронної системи. Право та державне управління. 2021. № 4. С. 130-140. Особистий внесок автора: встановлено адміністративно-правовий статус та функції органів центральної влади щодо реалізації державної політики в сфері трансформації правоохоронної системи.

22. Малишев К.В. Особливості фінансування правоохоронної системи як однієї з системних проблем державної політики в досліджуваній сфері. Держава та регіони. 2021. № 3. С. 85-94

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації

23. Малишев К.В. Проблеми державної політики в сфері трансформації правоохоронної системи: понятійний апарат. Постконфліктна економіка: державно-управлінські аспекти та еколого-економічні проблеми: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Житомир, 21-22 квітня 2017 року). Житомир: ЖДТУ, 2017. С. 128-130. (0,2 д. а.)

24. Малишев К.В. Нормативно-правове регулювання правоохоронної системи. Тоталітарне суспільство як загроза розвитку демократичної держави: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (до 85-річчя Голодомору в Україні), 18 жовтня 2018 р. Харків : ХДУХТ : ХНУРЕ, 2018. С. 168-170. (0,12 д.а.)

25. Малишев К.В. Проблеми державної політики в сфері трансформації правоохоронної системи. Вдосконалення економіки та фінансової системи на засадах конкурентоспроможності, інноваційності та сталості: матеріали доповідей міжнар. наук.-практ. конф. (м. Запоріжжя, 11 квітня 2020 р.). Запоріжжя: Класичний приватний університет, 2020. 128 с. С. 113-115. (0,14 д.а.)

26. Малишев К.В. Проблеми фінансування правоохоронної системи. Пріоритетні напрями наукових досліджень: філософський, політологічний та культурологічний аспекти: збірник матеріалів міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 8-9 жовтня 2021 р.). Київ: ТНУ імені В. І. Вернадського, 2021. С. 126-128.

27. Малишев К.В. Організаційно-правове забезпечення розширення системи правоохоронних органів. Розвиток фінансової системи на різних рівнях управління: підприємство, регіон, держава: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (Львів, 29 травня 2021 року) / ГО "Львівська економічна фундація". Львів: ЛЕФ, 2021. С.68-70.

АНОТАЦІЯ

Малишев К.В. Державна політика в сфері трансформації правоохоронної системи України. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора наук з державного управління за спеціальністю 25.00.05 – державне управління у сфері державної безпеки та охорони громадського порядку. Державний університет «Житомирська політехніка», Житомир, 2022.

Дисертаційна робота присвячена вирішенню наукового завдання розбудови теоретичних положень формування та реалізації державної політики в сфері трансформації правоохоронної системи в контексті теорії інтересів та розробці методологічних положень формування механізмів її реалізації.

В роботі обґрунтовано теоретичні положення формування та реалізації державної політики в сфері трансформації правоохоронної системи. Розвинуто понятійний апарат дослідження державної політики в сфері трансформації правоохоронної системи. Здійснено оцінку результатів реалізації реформ правоохоронної системи в Україні. Ідентифіковано системні проблеми державної політики в сфері трансформації правоохоронної системи. Обґрунтовано напрями розвитку методології державної політики в сфері трансформації правоохоронної системи в контексті теорії інтересів та визначити її місце в їх узгодженні. Розвинуто напрями застосування системного підходу до розвитку теоретико-методологічних положень формування та реалізації державної політики в сфері трансформації правоохоронної системи. Розроблено методологічні положення формування та реалізації державної політики в сфері трансформації правоохоронної системи. Встановлено напрями розвитку центральних та органів виконавчої влади як суб'єктів формування державної політики в сфері трансформації правоохоронної системи. Обґрунтовано фундаментальні положення діяльності правоохоронних органів та органів державної влади, що реалізують правоохоронну функцію. Визначено напрями розширення суб'єктного складу правоохоронної системи в контексті вирішення ключових завдань забезпечення державної безпеки, громадського порядку та протидії злочинності. Розроблено правовий механізм та організаційно-правове забезпечення реалізації державної політики в сфері трансформації правоохоронної системи. Розроблено механізми забезпечення кібербезпеки правоохоронної системи.

Ключові слова: державна політика, правоохоронна діяльність, державне управління, трансформація правоохоронної системи, національна безпека.

ABSTRACT

Malyshev K. V. State Policy in the Sphere of Transformation of the Law Enforcement System of Ukraine. - Manuscript

Dissertation for obtaining the scientific degree of Doctor of Sciences in Public Administration, specialty 25.00.05 - public administration in the field of state security and protection of public order. Zhytomyr Polytechnic State University, Zhytomyr, 2022.

The dissertation is devoted to the development of theoretical provisions for the formation and implementation of state policy in the field of transformation of the law enforcement system in the context of the theory of interests and the development of methodological provisions for the formation of mechanisms for its implementation.

The dissertation substantiates the development of the doctrine of state policy in the field of transformation of the law enforcement system in the context of the theory of interest, in particular: 1) the origins of interest in the state administration system and their formalization in law are established; 2) meaningful characteristics of private, public and public interests are determined, which is the basis of the formation of the law enforcement system as a tool for ensuring their satisfaction; 3) the manifestation of the law enforcement system in the context of the theory of interests is defined, in particular as: a tool for the protection and regulation of all interests; system of intersection of interests of agents; a tool for narrowing private interests; 4) the dependence of national, state, public and personal security on the level of settlement of interests in the formation and implementation of the studied state policy is determined.

The following hypothesis is proposed and proven: the satisfaction of interests through their formalization in law and protection in the law enforcement system depends on the political regime operating in the state, and the analysis of dictatorial regimes shows that the concepts of public and state interests have been replaced by the private interest of the dictator, which as a result leads to threats to society in a certain country (using the law enforcement system to persecute political opponents), and can also become a threat to geopolitical security.

The structure and content of provisions on the activities of temporary investigative groups are proposed, in particular regarding: 1) investigation of crimes committed by politicians, civil servants and law enforcement officers against state sovereignty and integrity, which contributed to the Russian military aggression on February 24, 2022; 2) investigation of war crimes committed on the territory of Ukraine by the armed forces of the Russian Federation; 3) intelligence activity and search for persons suspected of committing war crimes on the territory of Ukraine and taking measures to present them before an international tribunal.

The methodological provisions of the state policy study through the application of the systemic approach have been improved, in particular, the compliance of the law enforcement system with the key characteristics (principles)

of the systemic approach (multidimensionality, multifacetedness, hierarchy, diversity, dynamism) has been substantiated; systemic properties of the law enforcement system, formed on the basis of the general classification of systems are identified; the law enforcement system and its separate elements were implemented in the general classification of systems, as a result of which it became possible to visualize the information model of the law enforcement system.

The legal mechanism of state policy in the field of the law enforcement system transformation has been developed, which consists in the justification of changes to the Regulation on the President of Ukraine Office, the Law of Ukraine on the Cabinet of Ministers of Ukraine, the Regulation on the Ministry of Internal Affairs of Ukraine; defining the structure and content of the Regulation on the joint activity of the SSU and the Security Intelligence Service in the field of preventing and countering the legalization of proceeds of crime, the financing of terrorism and weapons of mass destruction, and the Regulation on the joint activity of the SSU, SBI and ESB in the field of financing political extremism, separatism and collaboration.

The mechanisms for ensuring the cyber security of the law enforcement system have been developed, which includes: initial provisions (objects of cyber security and objects of cyber protection; subjects of ensuring cyber security of the state and subjects of ensuring cyber security of the law enforcement system; principles and tasks of the mechanism); the procedure for ensuring cyber security of the law enforcement system of Ukraine by stages of implementation (1) assessment of cyber security, cyber protection of the law enforcement system as a whole; 2) assessment of potential cyber threats for future periods; 3) formation of the strategy for ensuring cyber security of the law enforcement system; 4) implementation of cyber protection measures; 5) implementation of a permanent monitoring system for cyber security; 3) control over the implementation of the strategy and evaluation of the measures effectiveness), which provide for the identification of subjects, areas of support and the resulting document.

The procedure for ensuring cyber security of the law enforcement body has been formed, which includes the following components: 1) assessment of cyber security and cyber protection of the law enforcement body; 2) assessment of potential cyber threats for future periods; 3) formation of cyber security standards; 4) organization of the cyber protection system of the law enforcement body; 5) organization of personal data security; 6) organization of cyber security and cyber protection of the workplace; 7) organization of cyber security of law enforcement processes; 8) organization of a special communication system in case of unauthorized intrusion into the information system; 9) implementation of data destruction protocol in case of physical intrusion.

The conceptual apparatus of state policy in the field of the law enforcement system transformation has been developed by clarifying the content of the concepts of "law enforcement activity" (as a type of state activity and as an object of state policy); "law enforcement agencies" (as a state institution that implements the law enforcement function and as a subject of state policy implementation); "law

enforcement system"; "state policy in the sphere of the law enforcement system transformation ", which is the basis of theoretical knowledge.

A study of the critical points of the law enforcement system, which is a consequence of the systemic problems of state management of law enforcement activities, was carried out by determining the level of public order, citizen safety and crime, which as a result leads to a low level of public trust in law enforcement agencies (it is a consequence, and with another factor of reform, because it determines the level of rejection of reforms in society).

Systemic problems of state policy in the field of the law enforcement system transformation were identified, in particular: 1) politicization of the law enforcement system of the state, which as a result leads to a low level of management of its functional and operational processes; 2) low level of public awareness of reforming the law enforcement system; 3) lack of communication between law enforcement agencies; 4) the legal mechanism is changeable to political forces, which as a result leads to significant changes in the legislation and the adoption of imperfect initial laws; 5) lack of comprehensiveness in reforming; 6) lack of communication between central bodies of executive power implementing policies in various spheres of public life, which are adjacent to the law enforcement system; 7) imperfection of the structure of the law enforcement system; 8) the problem of financial support of the law enforcement system.

The fundamental provisions of the functioning of law enforcement bodies and bodies that implement the law enforcement function are substantiated through: 1) identification of the characteristics that the investigated subjects of the law enforcement system must meet; 2) determination of the classification features of law enforcement agencies, which determine their functional focus, organizational and legal form, and powers; 3) confirmation of the functions and principles of law enforcement agencies.

Keywords: state policy, law enforcement activity, public administration, law enforcement system transformation, national security.

Формат 60x90/16. Обл.-вид. арк. 1,9
Гарнітура Times.

Видавець і виготовлювач
Державний університет «Житомирська політехніка»